

THOMAS HOBBS VE JOHN LOCKE'UN GÜVENLİK ANLAYIŞLARININ KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ

Yazar: Bilgehan EMEKLİER*

Öz

İnsanın ontolojik ihtiyaçları arasında önemli bir yer teşkil eden güvenlik olgusu, tarih boyunca birçok düşünür tarafından ele alınmıştır. Siyaset felsefesinin öncü düşünürlerinden Thomas Hobbes ve John Locke, henüz XVII. yüzyılda Toplum Sözleşmesi kuramlarının ağırlık merkezini oluşturan ve insan doğasından esinlenen "doğa hali"- "toplum hali" tipolojilerini güvenlik olgusu üzerine inşa etmişlerdir. Hobbes, güvenlik doktrinini güç ve devlet temelinde oluştururken, devletin karşısında bireyin ödev ve sorumluluklarını ön plana çıkarmıştır. Locke ise özgürlük olgusu üzerinden kurguladığı güvenlik tanımını, bireyin hak ve özgürlüklerinin korunmasıyla özdeşleştirmiştir. Kapsayıcı ve çok boyutlu bir nitelik atfettiği mülkiyet olgusunun çatısı altında Locke, bireyin özgürlüğü ve güvenliğini bütünleştirmiştir. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, Hobbes ve Locke'un güvenlik yaklaşımlarının karşılaştırmalı bir analizini yaparak, iki teorisyenin güvenlik kuramları arasındaki süreklilik, kırılma ve kopuşları ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Thomas Hobbes, John Locke, Doğa Hali, Toplum Sözleşmesi

A Compherative Analysis of the Security Concepts in Thomas Hobbes and John Locke

Abstract

Security concept, which has an important place in human's ontological needs, was handled by a lot of philosophers throughout history. Two pioneer thinkers of political philosophy, Thomas Hobbes and John Locke, built "state of nature"- "state of society" typologies, which are the core of social contract theory, up security concept even in the 17th century. While Hobbes created security doctrine in the base of power and nation, he featured the individual's duty and responsibilities to the government. On the other hand, Locke identified the security concept that was built up the protection of individuals' rights and liberties. Under the proprietorship concept that is multi-dimentional and comprehensive, Locke aggregated the individual's freedom and security. From this point, the aim of the study is to compare and analyze Hobbes and Locke's studies; and to demonstrate the continuity and the fragmentation of these two theoreticians' security theories.

Key Words: Security, Thomas Hobbes, John Locke, State of Nature, Social Contract

* Harp Akademileri Komutanlığı, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Ulusal ve Uluslar arası İlişkiler Doktora Öğrencisi E-posta: bilgehanemekliler@yahoo.com

Giriş

Francis Fukuyama, 1989 yılında ortaya koyduğu “Tarihin Sonu” teziyle bir yandan liberal-demokratik değerlerin ve serbest-piyasa ekonomisinin insanlığın ideolojik evriminin sonu olduğunu ifade etmiş, diğer yandan da uluslararası sistemde işbirliği, diyalog ve uzlaşma olgularının artık hakim olacağını belirterek, ABD’nin Soğuk Savaş galibiyetini ve dünya liderliğini uluslararası kamuoyuna ilan etmişti. Ancak 11 Eylül 2001’de ABD’nin en önemli sembolik yapılarından ikisi olarak kabul edilen Pentagon ve Dünya Ticaret Merkezi’ne yapılan saldırılar, hegemonik bir güç olan ve küresel bir imparatorluk kurma amacındaki ABD’nin (Brzezinski, 2005, s. 17-50) gerek ulusal güvenlik anlayışının sorgulanmasına neden olmuş, gerekse de bununla ilintili olarak uluslararası güvenlik-güvensizlik sorunsalını gündeme getirmiştir. Böylece Amerikan İç Savaşı’ndan bu yana Amerika Kıtası’ndaki en çok ölüme neden olan 11 Eylül saldırıları, “Tarihin Sonunun Sonu”nu ilan ederek hem XXI. yüzyıl uluslararası sisteminin miladı olarak kabul edilmiş (Davutoğlu, 2002, s. 25, 36), hem de uluslararası ilişkiler disiplinine ilişkin teorik açılımları çatışma ve güç söylemleri çerçevesinde yeniden yapılandırarak realist/neo-realist güvenlik yaklaşımını tekrar ön plana çıkarmıştır.

İnsanlık tarihinin sonunun geldiğini öne süren Fukuyama’nın “Endism” (Sonculuk) tezinin aksine, 11 Eylül terör olaylarının sonrasında Amerikan halkının büyük desteğiyle ABD dış politika karar alıcılarının önce Afganistan ardından da Irak örneklerinde sergiledikleri dış politika uygulamalarının da gösterdiği gibi, insanlar özgürlük ve güvenlik problemlerinin çözümlenmediğini düşündükleri sürece tarih sona ermemiştir. Bu açıdan, insanlar özgürlük-güvenlik ilişkisinde ontolojik dengelerini tesis etmedikçe yeni arayışlar içinde olmaya devam edeceklerdir. Nitekim insanoğlunu tarih sahnesine çıkaran olguların başında güvenlik ve özgürlük arayışı gelmektedir. İnsan doğduğu andan, başka bir ifadeyle ağlamaya başladığı ilk günden ölümüne kadar geçen süreçte sürekli bir güvenlik özlemi içindedir (Davutoğlu, 2002, s. 37). Bu doğrultuda aralarında birçok yönden farklılıklar olmasına rağmen, barınağını yırtıcı hayvanlardan korumak için ateş yakan ilk çağ insanı ile evini çok-uluslu bir sigorta şirketine sigortalatan XXI. yüzyıl

insanın güvenlik ihtiyacı ve arayışı çerçevesinde benzer davrandıkları söylenemez mi (Dedeoğlu, 2003, s. 9)?

İşte bu bağlamda insanın güvende olma/kendini güvenlik içinde hissetme içgüdüğü, tarih boyunca düşünürlerin insan doğasına dair çözümlerinde çıkış noktası olarak kabul edilmiş ve farklı teorik bakış açılarıyla irdelenmiştir. Bir başka ifadeyle, insan doğasından yola çıkarak siyaset felsefesi üzerine geliştirilen farklı kuramların bu kapsamda ortak parametrelerinden biri güvenlik olgusudur. Nitekim bu kuramlardan liberal düşüncenin fikir babası kabul edilen John Locke ile realist düşüncenin fikri öncülü sayılan Thomas Hobbes'un insan doğasındaki ontolojik güvenlik sorunsalına ilişkin çözümleri hem siyaset felsefesinin pratiğe yansımaları, hem de aralarındaki ayrışmanın yeni kuramsal zeminleri hazırlaması açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu kapsamda çalışmanın problemiği, Hobbes'un güvenlik anlayışı ile Locke'un güvenlik anlayışının karşılaştırmalı bir analiziyle aradaki ayrışma ve benzeşmeleri belirterek, Hobbes'un güvenlik yaklaşımının Locke'un güvenlik yaklaşımını oluşturmada metodoloji ve içerik açısından etkili olduğunu ortaya koymaktır.

Diğer yandan siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplininde, Hobbes'un devlet merkezli güvenlik kuramı realist düşünürlerce savunulurken, liberal düşünürler tarafından eleştirilmekte; buna karşın Locke'un bireyi merkeze alan özgürlük anlayışı ise liberal teorisyenlerce olumlanırken, realist teorisyenler tarafından olumsuzlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, sadece Hobbes'un güvenlik yaklaşımı ile Locke'un özgürlük üzerine düşünceleri göz önünde bulundurularak, genelde sosyal bilimlerde özelde ise uluslararası ilişkiler literatüründe Hobbes ve Locke birbirinin neredeyse "düşmanymışçasına" konumlandırılmakta ve birbirinin tezatı olarak karakterize edilmektedir. Tabii bu algılama biçiminde, Locke'un bireysel özgürlükler üzerinden tanımladığı güvenlik anlayışının görmezden gelinmesi önemli bir rol oynamaktadır. Aslında Locke da özgürlük ile ilişkilendirdiği bir güvenlik kuramı inşa etmiştir. Kısacası, Hobbes'un mutlakiyetçi bir zihniyet çerçevesinde bireyin ödev ve sorumluluklarını önceleyerek ortaya koyduğu devlet merkezli realist güvenlik anlayışı ile Locke'un devlet karşısında bireyin

hak ve özgürlüklerini ön plana çıkardığı ve bireysel özgürlükler üzerine kurguladığı liberal güvenlik anlayışı birbirlerinin “oluşturucu öteki”leridir.

Felsefi düşünürler Hobbes ve Locke'un güvenlik anlayışları temelinde analiz düzeyi olarak birey ve devleti ele alan bu çalışmada yukarıdaki argüman incelenirken, öncelikle güvenlik olgusunun kavramsal açıklamasından hareket edilecektir. Bir sonraki bölümde Hobbes'un güvenlik yaklaşımı, takip eden bölümde Locke'un güvenlik anlayışı irdelenecek, sonuç bölümünde ise ortaya konulan iki farklı güvenlik düşüncesinin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi yapılarak çalışmanın sorunsalı cevaplandırılacaktır.

1. Kavramsal Çerçeve

Uluslararası ilişkiler literatürünün ana eksenlerinden biri olan güvenlik kavramı, Batı dillerindeki kullanım şekliyle (Fransızca'da *securité*, İngilizce'de *security* gibi), etimolojik olarak Latince “*securitas*” kelimesinden türemekle birlikte; garanti, güven, rahatlık ve huzur, düzen, barış, eminlik, güvenilirlik, temin etmek ve garanti etmek gibi eş anlamlara sahip bir kavramdır. Ayrıca güvenlik kavramı; iç sıkıntısı, güvensizlik, güveniksizlik (güvende olma duygusunun eksikliği), tehlike ve düzensizlik gibi kelimelerin karşıtı biçiminde de konumlandırılabilir (Bal, 2003, s. 19). Türkçe'deki kullanımında ise güvenlik, güven kavramından türemektedir. Güven(lik)i de şu şekilde kavramsallaştırmak mümkündür:

Güven, belirli bir sonuçlar ya da olaylar kümesi göz önüne alındığında bir kişi ya da sistemin güvenilirliğine olan itimat olarak tanımlanabilir; buradaki itimat, başkasının dürüstlüğüne ya da sevgisine ya da soyut ilkelerin (teknik bilginin) doğruluğuna karşı beslenen bir inancı anlatır (Giddens, 1998, s. 39)...

Uluslararası ilişkiler disiplinindeki önemli çalışma alanlarından biri olmasına rağmen güvenlik; bu alanda çalışan birçok teorisyen tarafından, özellikle de realist ve neo-realist düşünürlerce, kavramsal

analizlerin dışında ve güç olgusu bağlamında ele alınarak ulaşılması gereken bir amaç olarak algılanmıştır. Bu kapsamda Barry Buzan gibi bazı düşünürler güvenliği “özünde tartışmalı bir kavram” olarak betimlemektedir. Bu algılama şekli ve tutumun bir sonucu olarak güvenlik, çoğu düşünür için analitik bir kavram olamamıştır (Baldwin, 2003, s. 11-12). Nitekim David A. Baldwin'ın güvenliği “ihmal edilen bir kavram” şeklinde değerlendirmesi ve yine Buzan'ın güvenliğin “zayıf bir şekilde kavramsallaştırılmış” ve “az gelişmiş” olduğu yönündeki argümanları güvenlik çalışmalarının ciddi bir kavramsal tartışmadan yoksun olduğunu göstermektedir (Baldwin, 2003, s. 5-35).

Öte yandan güvenliği disiplin içinde kavramsal açıdan ilk ele alan Arnold Wolfers, güvenlik olgusunu “kazanılan değerlere yönelik bir tehdidin olmaması hali” şeklinde tanımlamıştır (Tanrıseven, 2005, s. 108). Buradan hareketle en genel anlamıyla güvenlik; tehlike(ler)den uzak olmak, güvende olmak ve korunuyor olmak anlamına gelmektedir (Çelebi, 2007, s. 70). Daha ayrıntılı bir biçimde ise güvenlik, “tehlikeden korunmuş birinin güvenli ve huzurlu ruh durumu; korunmuşluğu getiren ve güveni tanımlayan durum ve koşullar; kişiler için tehlikelerin göreceli yokluğu; karışıklık ve zorluk olmaksızın işleme ve çalışma” şeklinde kavramsallaştırabilir (Bal, 2003, s. 19).

Güvenliğin birbirinden farklı bu tanımlarındaki bazı temel dayanak noktalarını belirginleştirmek söz konusu kavramın daha net anlaşılması adına faydalı olacaktır. Öncelikle Wolfers'ın da ifade ettiği gibi güvenlik, en basit ve en somut haliyle tehlikenin olmaması durumudur. Fakat burada “tehlike”nin ne olduğu üzerinde kapsamlıca durulmaması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. “Tehlikenin olmadığına ilişkin bireysel inanç ve huzur” şeklindeki güvenlik tanımlaması, Anthony Giddens'ın güven kavramsallaştırması ile benzerlik taşımaktadır. Bu güvenlik tanımlamasında farklı bireylerin doğumlarından itibaren, özellikle de çocukluk dönemlerinde içinde yaşadıkları toplumların sosyal gruplar, toplumsal kurumlar, gelenek ve görenekler gibi birtakım temel parametre ve değerlerine göre şekillenen farklı kimliklerinin, bilinçlerinin ve dünya algılamalarının öncül bir rol oynadığından yola çıkılmıştır (Giddens, 2000, s. 17-45). Söz konusu

tanımlamada, güvensizlik duygusu ve/veya algılaması ile ilintili olarak psikolojik unsurlar çok önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla bu güvenlik kavramsallaştırması daha çok psikolojik ve sosyolojik boyutlarda olmakla birlikte, ilk tanımlamaya göre daha detaylı ve öznelidir. Üçüncü ve son olan güvenlik tanımlaması ise siyasi, maddi ve ekonomik koşulların yukarıda bahsedilen psikolojik ve sosyolojik unsurlarla etkileşimini de kapsamaktadır (Bal, 2003, s. 18).

Bütün bu farklı kavramsallaştırmalar ve tanımlamalardan hareketle, herhangi bir güvenlik olgusundan bahsedilebilmesi için iki temel parametreye gereksinim duyulmaktadır: i - varlığın korunması ve sürdürülmesi bakımından bir ya da daha fazla (içsel ve/veya dışsal) tehdidin, ii - bu türden algılamaların ve tahminlerin bulunması (Dedeoğlu, 2003, s. 10). Zira "tehdit" ya da "tehdit algısı/tehdit algılaması" güvenlik olgusu için o derece önemlidir ki; diyalektik bir önermeyle anlamlandırılıp açıklandığında güvenlik "tez" olarak kabul edilirse, tehdit ya da tehdit algısı da "anti-tez" olarak konumlandırılabilir. Bu açıdan ele alındığında, güvenliğin ontolojik çerçevesini belirleyen unsur, tehdit olgusudur. Güvenliğin tehdit bağımlı bu doğasından hareketle, güvenlikten bahsedebilmek için ortada bir tehdit yoksa bile "sanal bir tehdidin" yaratılması gerekmektedir. Nitekim 11 Eylül sonrası ABD yönetiminin mevcuttaki tehdit boşluğunu "yeşil tehdit" ile doldurmaya çalışması, söz konusu önkabule örnek olarak verilebilir. Böylece ABD yönetimi; gerek iç politikada özgürlükleri kısıtlayan katı uygulamalarında, gerekse de dış politikada uluslararası hukuku aşan eylemlerinde, tehdit-güvenlik ilişkisini politik kararlarının temel meşrulaştırıcısı olarak ön plana çıkarmıştır.

2. Hobbes'un Güvenlik Kuramı

Thomas Hobbes (1588-1679), siyaset felsefesinin temel dayanağını oluşturan "Toplum Sözleşmesi" teorisinde egemen bir güç olan devletin ortaya çıkış koşullarını ve sebeplerini irdelerken güvenlik-güvensizlik ikilemini sorgulamış; devlet ve/veya toplum düzeninin ontolojik nedenini güvenlik ekseninde ele alarak güç merkezli bir

güvenlik kuramı meydana getirmiştir. Hobbes bu çözümlemesinde insanların “doğa hali” (doğal yaşam) ile “toplum hali”ni birbirinden ayırarak, siyaset teorisini iki farklı tasarım üzerine kurgulamıştır. Hobbes’un Toplum Sözleşmesi kuramında “doğa hali” güvensiz bir ortamı ifade ederken, “toplum hali” ise güvenliğin egemen bir parametre olduğu dönemi yansıtmaktadır. Nitekim Toplum Sözleşmesi Hobbes’a göre genel güvenliği arttırmanın ve korkuyu azaltmanın ilk adımıdır (Pennock, 1960, s. 435).

2.1. Güvensizliğin Kaynağı: İnsan Doğası ve Doğal Yaşam Hali

Öncelikle Hobbes’un “doğa hali” tezi tarihi bir gerçekliği yansıtmamakta, felsefi bir varsayımı içermektedir. Bu nedenle Hobbes; doğa hali şeklinde kavramsallaştırdığı kurgusal analizinde insanların gerçekten de böyle bir doğa hali döneminde yaşayıp yaşamadıklarını ayrıntılı bir biçimde sorgulamamış ve sadece yerlileri kastederek “Amerika’nın birçok yerindeki vahşi insanların” herhangi bir siyasi otoriteye sahip olmadıkları için böyle bir doğa durumunda yaşadıklarını öne sürmüştür (Ebenstein, 1996, s. 165-166; Hobbes, 2008, s. 95; Simmons, 1989, s. 450). Görüldüğü gibi söz konusu rasyonalist teze göre insanlar, devletin egemen gücü altında siyasal bir topluluk oluşturmadan önce doğa halinde yaşamaktaydılar. Devlet ve/veya toplumun varoluşunu kurgusal bir biçimde insanların doğal yaşam haline dayandıran Hobbes, bu tezini “insan doğası/insan karakteri” üzerine temellendirmektedir. Başka bir deyişle Hobbes’un kurgusal analizi politik-psikolojik bir çözümlerdir. Nitekim Hobbes, insanın doğa durumundan yola çıkarak metodolojisini psikolojik parametreler ekseninde inşa etmektedir.

Hobbes’un insan doğası anlayışına göre insanlar doğuştan kötü, bencil ve çıkarıcıdır. Doğası gereği her insanın bireysel çıkarları doğrultusunda hareket ettiğini belirten Hobbes, doğa halini “insan insanın kurdudur” (*homo homini lupus*) biçiminde tasvir ederek, toplum-öncesi dönemi “herkesin herkesle savaştığı” (*bellum omnium contra omnes*) bir ortam olarak tasarlamıştır. Onun “savaş meydanı”

kurgusunda belirtmek istediği nokta, fiili ve/veya eylemsel bir savaş durumu olmayıp, herhangi bir güvencenin bulunmadığı böylesine bir ortamda çarpışma ve/veya kavga olasılığının süreklilik arz etmesi ve insanların da bu ihtimalin farkında ve bilincinde olmasıdır (Hobbes, 2008, s. 94; Copleston, s. 40-41). Bu şekildeki bir doğal yaşam döneminde her insan birbirini tehdit ya da tehlike olarak algılamakta ve herkes herkesi düşman biçiminde değerlendirmektedir. Dolayısıyla Hobbes'un doğa hali varsayımı tam bir kaotik ortam ve güvensizlik durumu üzerine kurgulanmıştır. Hobbes için eşitlik güvensizliğin; güvensizlik de çatışma ve savaşın temel nedenidir.

Ona göre, insan hem bedenen hem de zihnen doğuştan eşit yaratılmıştır. Fiziken eşittir; çünkü bedensel güç anlamında en zayıf kişi, tıpkı kendisi gibi aynı tehlike altında bulunan diğer insanlarla birleşerek fiziksel bakımdan en güçlü kişiyi öldürebilecek kadar güçlüdür. Aynı şekilde insan zihnen eşittir; zira insanlar etraflarında kendileri kadar zeki ve bilge çok fazla insanın bulunduğunu kabul etmemektedirler. Bu ise, insanların zekâ anlamında eşitsizlik içinde olduklarını değil, tam aksine eşitlik içinde olduklarını gösteren bir durumdur. Çünkü birşeyin eşit pay edildiğinin en büyük kanıtı herkesin kendi payından memnun olmasıdır (Hobbes, 2008, s. 92-93). Hobbes'un "niteliksel doğal eşitlik" düşüncesine yaptığı bu vurgu, klasik dönemin niteliksel doğal eşitsizlik düşüncesine karşıt bir argümandır. Bu perspektiften değerlendirildiğinde, bazı siyaset felsefesi tarihçileri Machiavelli'den ziyade Hobbes'u modern siyaset felsefesinin ilk temsilcisi olarak kabul etmektedir (Tokı, 2005, s. 183).

İnsanların bu "temel eşitlik" durumu, güvensizlik olgusunun ana parametrelerinden biridir. Şöyle ki, zihnen ve bedenen eşit olan iki kişi aynı anda sahip olamayacakları birşeyi arzu ederlerse, haliyle birbirlerine düşman olurlar ve esas olarak varlığını korumak bazen de sadece zevk almak amacıyla birbirlerini yok etmeye veya egemenlik altına almaya çalışırlar. İnsanların birbirlerini düşman olarak algıladıkları böylesi psikolojik ve fiziki bir ortamda ise tam bir güvensizlik durumu hakimdir.

Hobbes için güvensizlik; çatışmanın, mücadelenin ve savaşın bir ifadesidir. Zira etrafı düşmanlar ile çevrili olan insan, varlığını koruyabilmek ve devam ettirebilmek için düşmanları ile savaşmak zorundadır. Üstelik gücünü ve güvenliğini gereğinden fazla arttırmak isteyen birçok insanın bulunduğu bu savaş meydanında, sadece savunma yapan bir insan güvenliğini sağlayamaz (Hobbes, 2008, s. 93). Bu açıdan değerlendirildiğinde, Hobbes'un doğa halinde yaşayan bireyler için öngördüğü savaş anlayışının yalnızca savunma üzerine kurulu olmadığını, aynı zamanda hücum boyutunu da içerdiğini söylemek mümkündür.

Niteliksel doğal eşitlik düşüncesinin yanı sıra Hobbes, doğa halinde yaşayan insanlar arasındaki söz konusu savaşımın ve kavganın diğer nedenlerini insan doğasında bulunan üç ana içgüdüye bağlamaktadır. İnsanın kavgacı ve savaşçı bilinçaltını ortaya çıkaran bu psikolojik parametreler; rekabet, güvensizlik ve herkesten üstün olma isteği, bir başka ifadeyle şan ve şeref tutkusudur. İnsanları birbirleriyle sürekli çatışmaya iten bu içgüdüsel-psikolojik etkenleri Hobbes şu şekilde açıklar:

Birincisi [rekabet], insanları kazanç için; ikincisi [güvensizlik], güvenlik için, üçüncüsü [şan ve şeref] ise şöhret için mücadele etmeye iter. Birincisi, başka insanların kişiliklerine, karılarına, çocuklarına ve hayvanlarına egemen olmak için şiddet kullanır; ikincisi, kendilerini korumak için; üçüncüsü ise, kendi kişiliklerine yönelik olarak doğrudan doğruya veya hısımları, arkadaşları, milletleri, meslekleri veya adları dolayısıyla, bir söz, bir gülümseme, farklı bir görüş ve başka bir aşağılama işareti gibi küçümsemelere karşı şiddet kullanır (Hobbes, 2008, s. 94).

Bu psikolojik etkilerden hareketle, herkesin herkese karşı savaştığı bu denli kaotik bir doğa halinde gerçekleşen hiçbir eylem, adalete aykırı olamaz; çünkü böyle bir savaşta doğru ve yanlış, haklı ve haksız, adil ve adil olmayan, adalet ve adaletsizlik gibi kavramlar da hiçbir anlam ifade etmemektedir. Zira Hobbes'a göre, genel bir gücün

ve/veya üstün bir otoritenin bulunmadığı bir yerde, tek geçerli ve meşru kıstas “temel doğa yasası”dır. Bu yasaya göre ise doğal olarak, herkesin herşeye, hatta bir başkasının bedenini yok etmeye bile hakkı vardır. Hayatta kalma güvencesinin dahi bulunmadığı böylesine bir savaşın önemli bir sonucu da; mülkiyetin, egemenliğin ve benim-senin ayrımının olmamasıdır (Hobbes, 2008, s. 96).

Özetle, insan karakteri hakkında kötümser ve olumsuz bir önkabulden hareket eden Hobbes, kurgusal bir çerçevede rasyonalist bir zihniyet ile oluşturduğu doğa hali kuramını sürekli bir ölüm korkusu ve tehlikesi temeline dayandırmıştır. İnsanları koruyacak ve yeri geldiğinde onları korkutarak bir arada tutacak egemen bir otoritenin yokluğundaki bu doğal yaşam döneminde insan hayatı yalnız, yoksul, kötü, vahşi ve kısa sürelidir (Hobbes, 2008, s. 94-95). Bu çatışma ortamında, bireylerin tek güven kaynakları ve güvenlik alanları kendi güçleridir. Güçlü olan yani gücünü iyi kullanan ve stratejik davranabilen kişi, güvenliğini sağlamış olur. Hayatını korumanın ve sürdürmenin ya da güven içinde olabilmenin tek koşulu güç ile bu savaşı kazanmaktır. Güç mücadelesi eksenindeki söz konusu savaşta ise zor/cebir ve aldatma/hile en büyük iki erdemdir (Hobbes, 2008, s. 96).

2.2. *Leviathan*'ın Doğuşu ve Güvenliği

Özleri itibariyle aktif, saldırgan olan ve güçlerini arttırma arzusuyla sürekli rekabet ederek çatışan bireylerin savaşını engellemek ve kaotik savaş ortamına son vermek amacıyla genel bir egemene ve/veya siyasi bir iradeye ihtiyaç vardır. Başka bir deyişle, insanların önünde iki seçenek bulunmaktadır: güvensiz, çatışma ve ölümü içeren bir yaşam ya da toplum düzeni içinde, egemen mutlak kural koyucunun kanatları altında güvenli bir yaşam (Gavre, 1974, s. 1548). Dolayısıyla insanlar her ne kadar çıkarıcı ve çatışmacı karaktere sahip olsalar da, güvenlik ve barış içinde yaşamak istedikleri için rasyonel bir tercih yaparlar. Böylelikle rasyonel bir varlık olarak bireyler, akılları aracılığıyla kendi egemenliklerinden vazgeçerek bütün yetki ve güçlerini, tüm bireylerin üzerindeki egemen güce, yani siyasi bir otoriteye devrederler (Williams, 1996, s. 220). “Toplum Sözleşmesi”

olarak kavramsallaştırılan ve kuramlaştırılan söz konusu anlaşmayla insanların güvenliğini ve barış içinde yaşamalarını sağlayacak bu egemen, ölümsüz Tanrı'nın da yardımıyla oluşturulan "ölümlü Tanrı" *Leviathan*'dır.

Hobbes'un mutlak devleti sembolleştirmek için kullandığı İbranice *Leviathan* sözcüğü, dev gibi bir su canavarını ifade etmektedir. Bu sözcük Kutsal Kitap'ın (Eski Ahid) birçok yerinde geçmektedir. Bu bağlamda, Hobbes'un kitabın kapağında kullandığı ve devleti sembolleştirdiği su canavarı resminde dini simgelere de yer vermesi oldukça manidardır (Tunçay, 1985, s. 205). Nitekim insan doğasına ilişkin görüşlerinde Kalvinizm'le birçok benzer unsur barındıran Hobbes, Kalvinist dini argümanın rasyonalize ve sekülerize bir versiyonu sayılabilir (Gavre, 1974, s. 1548). Hobbes, aynı zamanda Hristiyanlığı toplumda güvenliğini sağlamanın bir aracı olarak görür. Zira insanların "Kurtuluş"a ulaşması ve "Tanrı'nın Krallığı'na giriş"i kazanması için İsa'nın kaderini bilmeleri ve toplumun kurallarına uyumun gerekliliğine inanmaları toplumda güvenliğin tesisi için önemli dini unsurlardır (Kateb, 1989, s. 369).

Hobbes'un *Leviathan* metaforu ile tasvir ettiği devlete "ölümlü Tanrı" adını vermesinin nedeni, dini motiflerden de yararlanarak devleti kutsal kılmaktır. Zaten siyasi egemenin/devletin birçok hakkı olmasına rağmen yasalara ve yurttaşlara karşı hiçbir yükümlülüğünün olmayışı da bu durumun bir yansımasıdır. Diğer bir ifadeyle, Hobbes'un öne sürdüğü devlet modelinin hiçbir yükümlülüğü bulunmamasına rağmen sınırsız hakları vardır. Siyasi egemenin çok geniş yelpazedeki bu haklarının bazıları şunlardır: yasaları yapmak ve ilga etmek; savaş ve barışa karar vermek; ya kişisel olarak ya da kendi atadığı yargıçlar aracılığıyla anlaşmazlıkları ele almak ve bunlar hakkında karara varmak; tüm yargıç, bakan ve danışmanları seçmek (Hobbes, 2007, s. 87-105; Hobbes, 2008, s. 131-138). Bu anlamda egemen güç; mutlak, sınırsız ve tektir. Siyasi iradenin bölünmez ve parçalanmaz nitelikte oluşu, aynı zamanda onun en önemli özelliğini ve gücünü teşkil etmektedir.

Gerçekten de yurttaşlarının özgürlüklerini ve hareket serbestîlerini sınırlandıracak ve engelleyecek nitelikte çok boyutlu hakları karşısında devletin, yurttaşlarına tek bir görev ve sorumluluğu vardır. Aynı zamanda Leviathan'ın ontolojik sorunsalını ve amacını da açıklayan bu görev, yurttaşların güvenliğidir. Nitekim doğa durumu, yaşam güvenliğini sağlayamadığından, egemen devlet insanların güvenliğinin en büyük koruyucusudur (Kaplan, 1956, s. 389). Siyasi egemenin "bütün görevlerini" tek bir cümleyle özetleyen Hobbes şöyle demektedir: "Halkın güvenliği en üst yasadır" (Hobbes, 2007, s. 172). Başka bir ifadeyle Hobbes, devletin amacının bireysel güvenlik olduğunu vurgulamaktadır (Hobbes, 2008, s. 127). Ancak hemen belirtmek gerekir ki, Hobbes için bireylerin istekleri ve çıkarları devletin istek ve çıkarları demek olduğundan (Hobbes, 2007, s. 98), onun halkın/bireylerin güvenliği ile açıklamak istediği şey, aslında devletin güvenlik problematiğine bir çözüm bulma arayışıdır.

Hobbes'un güvenlik yaklaşımı, devlet eksenli olup farklı güvenlik halkalarından meydana gelmekte; yalnızca insanların varlıklarının korunması ve devam ettirilmesi anlamını taşımamaktadır. Zira ona göre, "güvenlikten anlaşılması gereken sadece her koşul altında yaşamın sürdürülmesi değil ama mümkün olduğunca mutlu bir yaşamdır". Dolayısıyla güvenlik olgusunu, "mutlu bir yaşam", "güzel bir hayat" ve "yaşam zevki" gibi kavramsallaştırmalarla tanımlayan Hobbes, bu çerçevede güvenliğin 4 temel parametresini şu şekilde ortaya koymaktadır: i- dış düşmanlara karşı korunma; ii- iç barışın korunması; iii- kamusal güvenlikle uyumlu olduğu ölçüde zenginlik sahibi olmak; iv- masum özgürlüğün tam bir şekilde kullanılması (Hobbes, 2007, s. 173-174).

Hobbes açıkça belirtmese de yukarıdaki maddelerden de anlaşılacağı üzere, güvenlik olgusunu dış güvenlik (1. madde) ve iç güvenlik (2., 3. ve 4. maddeler) olmak üzere iki ana grupta irdelemektedir. Buradan hareketle Hobbes, öncelikle devletlerarası sistemi ve devletlerarası politikayı tasvir etmekte ve devletlerarası yapıyı, korkunun temel paradigma olduğu anarşik bir doğa durumuna benzetmektedir. Devletlerarası siyaseti de çatışma olgusu ekseninde ele

olarak, dış politikayı “sıfır toplamlı bir oyun” olarak algılayan Hobbes, devletlerarası ilişkilerin devletlerin çıkar, amaç ve güçlerine göre şekillendiğini savlamaktadır. Hobbes’un henüz XVII. yüzyılda ortaya koyduğu devletlerarası sistem ve politika ile ilgili görüşleri, günümüzdeki realist/neo-realist ekolün temel önkabullerini göstermesi bakımından oldukça önemlidir:

Devletlerin birbirlerine karşı durumu doğa durumu, eş deyişle bir düşmanlık durumudur. Aralarındaki çatışma durduğunda bile, bu barış değil, ama tarafların düşmanlarının hareketlerini ve amaçlarını izlediği ve güvenliklerini anlaşmalar zemininde değil, ama rakiplerinin gücü ve amaçlarına göre hesapladıkları bir ara dönemdir. Ve daha önce doğa durumunda sözleşmelerin geçersiz olduğu olgusunda da gösterildiği gibi, doğal hak gereği, haklı olduğu her durumda korku bir faktördür...(Hobbes, 2007, s. 174).

İşte böylesine kaotik ve anarşik bir uluslararası yapıda, halkın ve devletin savunulabilmesi için yöneticilerin alması gereken iki temel önlem vardır. Devletin dış güvenlik boyutunu oluşturan bu iki ana unsurdan birincisi, tehlikeler karşısında devleti önceden uyarmak; ikincisi de, tehditlere karşı devletin önceden hazır olmasını sağlamaktır. Bu düzlemde önceden uyarma görevini güvenilir istihbarat görevlileri, Hobbes’un deyişiyle ajanlar yapmalıdır ki; bu kişiler elde ettikleri bilgilerle düşman devletlerin güçlerini, planlarını, amaçlarını, hareket serbestilerini ve zarar verme kapasitelerini tahmin edebilen ve yorumlayan kişilerdir. İkinci görevi, yani önceden hazır olma vazifesini yerine getirecek olan kurum ise ordudur. Bu nedenle savaş için gerekli olan paranın barış zamanında fonlar ve vergilerle halktan toplanması zorunludur ki; tehlike ve/veya tehdit daha belirmeden önce ordu sahip olduğu birlikler, silahlar, donanmalar ve kaleler ile devletin ve yurttaşların güvenliğini sağlayabilsin (Hobbes, 2007, s. 174-175).

Ayrıca Hobbes’un dış güvenlik yaklaşımı sadece savunma odaklı olmayıp, aynı zamanda hücum boyutunu da içermektedir. Çünkü ona

göre devletler, korktukları yabancı devletlerin güçlerini azaltacaklarını düşündükleri herşeyi, ister silahla isterse de hileyle yapabilme hakkına sahiptir. Zira devlet yöneticileri, gerçekleşmesinden korktukları felaketleri engellemek adına yapabilecekleri herşeyi yapmakla yükümlüdürler (Hobbes, 2007, s. 176). Hobbes'un dış güvenlik ve dış politika konularındaki bu görüşleri, Makyavelist düşüncenin onun üzerindeki etkisini göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Öte yandan Hobbes'un iç barışın sağlanmasına ve korunmasına yönelik devlet yöneticilerine öğüt niteliğindeki görüşleri, onun iç güvenlik anlayışını ortaya koymaktadır. Hobbes'a göre egemen irade, öncelikle eğitime önem vermelidir. Çünkü devlet üniversiteleri disiplinin sağlayıcısıdır ve devletin bekasını sağlayacak potansiyel yetenekler burada yetişir (Kateb, 1986, s. 366). Bu çerçevede üniversiteler, toplumsal barış öğretisinin oluşturulmasında ve gençlerin aydınlatılmasında öncül bir rol oynayacaktır ki; bu durum, *Leviathan'*ın iç güvenliği açısından birincil koşuldur. Üstelik eğitim sayesinde, iç karışıklıklara kolaylıkla neden olabilen hırs ve şeref duyguları da bastırılabilir ve böylece egemen güce karşı oluşabilecek hizipleşmeler engellenebilecektir.

Bunun yanı sıra, Hobbes için egemen iradenin ve toplumsal barışın önünde duran en büyük engellerin başında, yoksulluktan kaynaklanan huzursuzluklar gelmektedir. Bu kapsamda yoksulluğu, yoksulluğun neden olduğu bu sorunları ve iç karışıklıkları önleyebilmenin en etkili yolu ise kamusal yükün siyasi egemen tarafından yurttaşlara eşit şekilde dağıtılmasını sağlamaktır. Hobbes'un burada vurgulamak istediği eşitlik parasal eşitlik değil, yükün eşitliğidir; başka bir ifadeyle yük ve kazanç arasındaki orantısal eşitliktir (Hobbes, 2007, s. 176-179).

Ayrıca halkın zenginliği ve özgürlüğü de Hobbes'un toplumsal barış öğretisinin ve iç güvenlik anlayışının temel unsurlarıdır. Doğal ürünlerin ve askeri faaliyetlerin (Hobbes burada korsanlık yapmayı ve yağmalamayı kastetmektedir) dışında yurttaşların zenginliği, bireylerin çok çalışmaları ve tutumlu olmalarıyla ilintili bir durumdur. Özgürlüğe

gelince, Hobbes her kadar özgürlüğün insanın her istediğini yapması ya da istediği hiçbir şeyi yapamaması gibi iki aşırı uç anlayışı ifade etmediğini belirtse de, Antik Çağ'dan beri düşünce adamlarınca tanımlanan özgürlüğün insanların (yani bireyleri kastetmektedir) değil, egemenlerin özgürlüğü olduğunu vurgulaması, Hobbes'un düşünce sisteminde bir paradoks teşkil etmektedir. Nitekim ona göre özgürlük; korku, zorunluluk ve egemenin sınırsız gücüyle tutarlıdır. Çünkü önemli olan bireylerin özgürlüğü değil, devletin özgürlüğüdür (Hobbes, 2008, s. 154-164). Zira, özgürlüğün dengeleyicisi ve ölçüsü yurttaşların ve devletin iyiliğidir (Hobbes, 2007, s. 180-181).

Kısaca belirtmek gerekirse, Hobbes'un halkın güvenliği olarak özetlediği güvenlik anlayışı, aslında devletin güvenliğidir. Dolayısıyla onun güvenlik teorisindeki temel amaç devletin güvenliğini sağlamaktır. Bu açıdan yurttaşların özgürlüğü söylemi de Hobbes'un terminolojisinde egemenin, yani devletin bağımsızlığı anlamına denk gelmektedir. Devletin güvenliği ve bağımsızlığı için ise yurttaşların yapmakla yükümlü oldukları birçok görev ve sorumlulukları vardır. Bu bakımdan Hobbes'un güvenlik teorisinin ağırlık merkezini oluşturan "herşey devlet için" anlayışı, onun mutlakçı devlet anlayışının bir açılımıdır.

3. Locke'un Güvenlik Yaklaşımı

Doğal Hukuk Okulu düşünürlerinden John Locke (1632-1704) "sivil toplum ve/veya devletin kökeni ve meşruiyeti nedir?" problematine cevap ararken, doğal hukuk teorisinden hareketle (Toku, 2003, s. 96-97) insanların güvenlik-güvensizlik sorunsalı üzerinde durmuş ve güvenlik yaklaşımını, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması temelinde oluşturmuştur. Bu bakımdan Hobbes'un güç üzerine kurguladığı devlet merkezli güvenlik anlayışının tersine Locke, hukuk temelinde ve birey merkezli bir güvenlik kuramı meydana getirmiştir. Hobbes gibi Locke da güvenlik üzerine olan fikirlerini "Toplum Sözleşmesi" teorisinde ortaya koymuştur.

3.1. Güvenli Bir Ortamdan Savaş Durumuna Geçiş: Doğa Hali

Tıpkı Hobbes gibi Locke da “doğa hali” teziyle siyaset felsefesini “doğa durumu” ve “toplum durumu” (sivil toplum ve siyasal toplum) dikotomisi üzerine kurgulamıştır (Toku, 2003, s. 96). Ancak Hobbes’dan farklı olarak Locke’un doğa hali, devinimsel ve döngüsel bir modeli yansıtmaktadır. Locke’un döngüsel doğa hali analizine göre insanlar, güvenliğin hakim paradigma olduğu barış ortamında yaşarlarken, huzur eksenli bu doğal yaşam dönemi zamanla bozularak yerini savaş ortamına bırakmaktadır.

Öncelikle Locke, Hobbes’un tersine insan doğası hakkında iyimserdir. İnsan doğasının iyi ve özgür olduğu önkabulünü benimseyen Locke, yine Hobbes’dan farklı olarak insanların doğal yaşam döneminde özgür, eşit, bağımsız olduklarını ve barış içinde yaşadıklarını öne sürmektedir. Dolayısıyla Locke’un doğa hali tam bir özgürlük ve eşitlik durumudur (Kışlalı, 1995, s. 75). Doğa durumunun barışçıl yanını teşkil eden bu iki boyuttan özgürlük, başkalarının zorbalıklarından ve engellemelerinden uzak olmaktır. Böylece birey bir başkasının keyfi isteklerinden, iradesinden ve otoritesinden bağımsız olarak kişiliğini, eylemlerini ve sahip olduğu şeyleri doğal hukuk kurallarının sınırları çerçevesinde istediği gibi kullanma özgürlüğüne sahiptir. Doğa durumu, aynı zamanda tüm otorite ve yargılama hakkının karşılıklı olarak herkese ait olduğu ve kimsenin kimse üzerinde herhangi bir egemenlik hakkının bulunmadığı bir eşitlik durumunu ifade etmektedir (Toku, 2003, s. 73). Doğa durumunun ikinci boyutunu meydana getiren bu sava göre, doğa durumundaki bireyler her türlü erk/otorite ve yargılama/cezalandırma konularında eşit haklara sahiptir. Bu perspektifte eşitlik ve özgürlük, aslında birbirleriyle çok ilintili ve iç içe geçmiş kavramlardır.

Fakat özgürlüğün ve eşitliğin egemen olduğu bu doğa hali bir başboşluk veya bir kuralsızlık durumu değildir. Başka bir ifadeyle insanlar özgürlük ve eşitlik adı altında her istediklerini yapamazlar. Örneğin bir insan, kendisinin veya bir başkasının varlığını ortadan kaldırma özgürlüğüne sahip olamaz. Zira doğa durumunda, onu

yöneten ve herkesi bağlayan bir doğa yasası vardır. Aklın kendisi olan bu yasaya göre, insan kendi güvenliği söz konusu olmadığı sürece başkasının canına, özgürlüğüne, sağlığına, vücudunun herhangi bir uzvuna veya malına zarar veremez ya da onları tehlikeye sokamaz (Locke, 1985, s. 263-264). Dolayısıyla Locke'un doğal hukuk öğretisinin temel kavramı olan doğa yasası, insanların güvenliğini sağlayan ve onların barış içinde yaşamalarına imkan tanıyan bir yasadır. Bu yasa, yani akıl aynı zamanda Locke'un güvenli doğa yaşamını, çatışmanın ve huzursuzluğun hakim olduğu Hobbes'un doğa halinden ayıran önemli bir unsurdur.

Öte yandan doğa halindeki her insan, eşitlik savının gereği olarak doğa yasasına uymayanları ve karşı gelenleri yargılama ve cezalandırma hakkına sahiptir. Her bireyin cezalandırma hakkına sahip oluşunu Locke şöyle açıklamaktadır:

Doğa yasasını çiğnemiş olan birisi, insanların barış ve güven içinde yaşamalarının yegâne koşulunu ortadan kaldırmaya yeltenmiş olur ve bu kişi tüm insanlık için bir "tehlike" oluşturur. Bu nedenle, herkesin saldırganı cezalandırmaya ve doğa yasasının uygulayıcısı olmaya hakkı vardır (Ağaoğulları, 2006, s. 170).

Ancak doğa durumundaki her insanın, doğa yasasının yürütücüsü ve uygulayıcısı olması, işlenen suç ile verilecek ceza arasındaki orantısızlığı ortaya çıkarır. Özellikle de insanların kendi davalarının yargıcı olmaları rasyonel bir tutum değildir. Çünkü insanlar kendileri veya dostları söz konusu olduğunda tarafsız davranamazlar ve kendilerinden ya da dostlarından yana tavır alırlar. Üstelik insanlarda bulunan "huy kötülüğü", "tutku" ve "öç alma" gibi duygular, başkalarını cezalandırırken hakkaniyetli ve/veya adil olmalarını engelleyen içgüdüsel tavır alışlardır (Locke, 1985, s. 264-265).

Bu açıdan bakıldığında, yargı ve cezalandırma erkini elinde tutan üst bir iradenin bulunmadığı böylesine bir ortamda yapılan cezalandırma işlemlerinin adil olmaması sebebiyle, insanlar arasındaki karışıklıkların ve düzensizliklerin önüne geçilemez. Zira suçsuzları

koruyacak ve suçluları engelleyecek bir hukuk sisteminin bulunmadığı bir yerde, başkalarını kendi mutlak egemenliği ve/veya otoritesi altına almaya çalışan birçok insan da var olacaktır. İnsanları özgürlüklerinden yoksun bırakarak köleleştirmeye çalışan bu tip kişilerin varlığı ise, Locke'a göre, güvenli bir doğa halinden güvensiz bir savaş durumuna dönüşümün habercisidir:

...Bu gibi zorlamalardan uzak olmak, korunmanın tek güvencesidir; özgürlüğü elimden alacak olan, ona engel olacak olan kişiye güvenliğimin düşmanı gözüyle bakmamı da akıl bana buyurur, bundan dolayı beni köleleştirmeye yeltenen kişi, benimle savaş durumuna girmiş olur (Locke, 1985, s. 268).

Özetle, Locke'un tam bir işbirliği ve dayanışma süreci olarak varsaydığı doğa durumu, her ne kadar doğa yasası var olsa da, adil cezalandırma yetkisini yürüten ortak bir yargı otoritesinin yokluğundan dolayı savaş ortamına evrilmektedir. Savaş dönemi ise sürekli bir tehlikenin, tehdidin, düşmanlığın ve karşılıklı yok etmenin hüküm sürdüğü bir karışıklık durumudur (Locke, 1985, s. 269). Bu bağlamda Locke'un doğa hali varsayımı ile savaş hali savı birbirinin karşıtı çok farklı iki dönemi yansıtmaktadır.

3.2. Güvenliğin Yeniden Tesisi: *Civitas* ve/veya Siyasal Toplumun Ortaya Çıkışı

Korku dolu ve tehlikenin süreklilik arz ettiği bir savaş ortamında yaşamak istemeyen insanlar, hak ve özgürlüklerini koruyacak genel ve üst bir otoriteye ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle, bireyler kendi irade ve istekleri temelinde aralarında oluşturdukları toplum sözleşmesiyle hak ve yetkilerini bir üst otoriteye devrederek devleti (Latince deyimiyile *civitas'ı*) oluştururlar (Locke, 2002, s. 81). Bireylerin doğal yaşam düzeninden çıkıp kendi rızalarıyla biraraya gelerek *commonwealth'i* (siyasi toplum, sivil toplum veya çağdaş toplum) oluşturmalarının tek nedeni, güvenlik arayışları ve istekleridir (Göze, 2002, s. 158). Dolayısıyla Hobbes'da olduğu gibi Locke'da da devlet ve/veya siyasal toplumun ontolojik sorunsalı, insanların güvenlik ihtiyaçları ekseninde kurgulanmıştır. Bir farkla ki, Hobbes'un güvenlik teorisinin ağırlık

merkezini devletin güvenliği oluştururken, Locke'un güvenlik kuramı bireyin güvenliği temelinde meydana getirilmiştir.

Locke'un güvenlik yaklaşımında mülkiyet kavramı merkezi bir rol teşkil etmektedir. Sanılanın aksine, Locke mülkiyet olgusunu sadece bireyin sahip olduğu mal ve/veya mülk anlamında değil, aynı zamanda bireyin yaşamını ve özgürlüklerini kapsayan geniş bir düzlemde kullanmaktadır. Yani Locke'un terminolojisinde mülkiyet; bireylerin hayatlarını, özgürlüklerini ve mülklerini içeren genel bir kavramdır (Locke, 2002, s. 99). Buradan yola çıkarak *civitas*'ın temel amacı, insanların doğuştan sahip oldukları ve en doğal hakları olan mülkiyet haklarını korumaktır. Böylece *commonwealth*'deki bireyin mülkiyet hakkının garantiye alınmasıyla bireyin güvenliği sağlanmış olacaktır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Locke'un mülkiyet özgürlüğü ile mülkiyet güvenliği kavramsallaştırmaları arasında bir özdeşlik mevcuttur.

Bu amaçla Locke, bireyin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alacak devlet yönetimini hukuk sistemi ile sınırlandırmak istemektedir. Zira devlet karşısında bireyin hak ve özgürlükler alanını korumak ve genişletmek, ister istemez devletin yetki ve görevlerini sınırlandırmaktadır. Hobbes'un mutlakiyetçi devlet felsefesine karşı çıkan Locke, ortaya koyduğu "sınırlı devlet" ("gece bekçisi devlet" de denilebilmektedir) anlayışıyla fikir babalığını yaptığı liberal kuramın temel siyaset felsefesini de özetlemektedir. Zaten Locke'a göre devletin ve/veya yöneticilerinin en temel görevi, düzenin korunması ve güvenliğin sağlanmasıdır (Lorenzo, 2003, s. 249). Bu kapsamda Locke'da devletin güvenlik için araçsallaştırılması; Hobbes'ta ise güvenlik için devletin amaçsallaştırılması söz konusudur. Başka bir deyişle insanların devlete yönelerek ve/veya Toplum Sözleşmesi'ni oluşturarak kendilerini güvenli kılacaklarını/güvende hissedebileceklerini savlayan bu ortak görüşün iki ayrımından Locke'da insanlar, devleti inşa eder ve geçici olmayan ebedi bir güvenlik için devleti nesneleştirirken; Hobbes'ta ise insanlar inşa ettikleri devlette ebedi güvenlik için kendilerini nesneleştirirler (Ahrens Dorf, 2000, s. 584).

Buradan hareketle Locke, devlet yönetimini sınırlandırabilmek ve bireylerin mülkiyet güvenliğini sağlayabilmek için siyasal iktidarı yasama, yürütme ve federatif güç olarak üçe ayırmaktadır (Locke, 2002, s. 105-124). Ona göre bu üç siyasal erk, bireyin güvenliğini sağlayan mekanizmalardır. Yürütme gücü ve federatif güç üzerinde fazla durmayan Locke yasama erkini detaylı bir şekilde ele almaktadır. Locke için yasama, bireylerin mülkiyetlerini güvenlik içinde kullanmalarını sağlayan yasalar, kanunlar ve kurallar bütünüdür. Locke, egemen ve üstün güç olan yasamanın dört temel özelliğini şu şekilde sıralamaktadır: i- yasama mutlak keyfi bir güç değildir, yani yasama erki sınırsız değildir; ii- yasama gücü, herkesin rahat bir şekilde anlayabileceği nitelikteki yasalar vasıtasıyla kullanılır; iii- mülkiyetin korunması siyasi iktidarın temel amacı olduğundan üstün güç yasama, bir insandan mülkiyetinin hiçbir parçasını onun rızası olmadan alamaz; iv- yasama gücünü elinde bulunduranlar bu yetkiyi başkalarına geçiremezler, yani devredemezler (Locke, 2002, s. 105-112).

Öte yandan yürütme erki, yasama gücünün yaptığı yasaları uygulamakla görevlidir ve hiyerarşik olarak yasama erkinin emri altındadır. Federatif erk ise *civitas*'ın dış politikasını yürüten bir güçtür. Örneğin savaş ve barış kararı verme, diğer devletler ile ittifaklar oluşturma, birlikler kurma ve anlaşmalar yapma, başka devletlerle ilişkileri biçimlendirme gibi dış politika görevleri federatif erkin sorumluluğu altındadır. Ancak federatif güç hem yasama hem de yürütme erkine tabidir (Locke, 2002, s. 113-115).

Özetlemek gerekirse, Locke açık bir tipolojik ayırım yapmasa da, yasama ve yürütme erkleri iç politika mekanizmaları olarak *civitas*'ın iç güvenliğini sağlamakla yükümlüken; federatif erk ise bir dış politika mekanizması olarak *commonwealth*'in dış ilişkilerinden sorumludur. Fakat ister iç güvenlik isterse de dış güvenlik bağlamında olsun, Locke'un güvenlik yaklaşımının temel amacı; bireyin yasama, özgürlük ve mülk haklarını (mülkiyet), hukuk sistemi (hakkaniyet ve/veya adalet prensipleri) ekseninde güvence altına almaktır. Dolayısıyla Hobbes'un güvenlik anlayışının tam tersine, Locke'un güvenlik kuramı devlet

karşısında bireyin temel hak ve özgürlüklerini ön plana çıkararak bir anlayışı bünyesinde barındırmaktadır.

Locke'un bireyi önceleyen bu normatif bakış açısı uluslararası ilişkilerdeki yasasını, doğal hukuk ve uluslararası ahlak kavramlarının uluslararası ilişkiler zeminine taşınmasıyla bulmuştur. Locke, tıpkı iç politikada olduğu gibi doğal hukuk ile çatışma ve işbirliğini düzenleyen sözleşmelerin uluslararası normların temelini teşkil ettiğini savlamaktadır (Ward, 2006, s. 691). Bu açıdan Locke uluslararası ilişkilerin temeline egemenlik, güç, ulusal çıkar, savunma gibi parametreleri yerleştiren Hobbes'un yaklaşımının aksine, tıpkı iç düzen öğretisinde olduğu gibi hukuku, uzlaşma ve işbirliğini düzenleyen sözleşmeleri temel alan normatif bir anlayışa sahiptir.

Sonuç

Siyaset felsefecilerinin oluşturdukları fikirleri yaşadıkları dönemin koşullarından, siyasi konjonktüründen ve etkilerinden soyutlamak yanlış olacaktır. Bu bağlamda Hobbes'un güç eksenli güvenlik teorisini, XVII. yüzyıl İngilteresi'nin iç savaş ve kargaşa ortamını sonlandırmak isteyen bir çözüm arayışı olarak değerlendirmek mümkündür. Üstelik onun mutlakçı felsefesinin oluşmasında, sürgün yıllarında kaldığı Fransa'nın mutlakçı devlet anlayışı da etkili olmuştur. Bu nedenle Hobbes'un amacı, İngiltere'yi güvensiz bir "doğa durumu"ndan kurtarıp, güvenliğin egemen olduğu güçlü bir devlet haline getirmektir. Bu ise, Hobbes'a göre ancak devletin sınırsız hak ve yetkileri ile mümkün gözükmektedir. Güçlü ve güvenli bir devlet aynı zamanda bireyin güvenliğini de sağlayacaktır. Bu amaçla, bireyin devlete karşı olan birçok ödev ve sorumluluğunu yerine getirmesi gerekmektedir.

Buna karşın, Locke'un güvenlik kuramını hak ve özgürlükler ekseninde meydana getirmesinde, sürgün döneminde kaldığı Hollanda'nın özgürlükçü ortamı etken bir rol oynamıştır. Aynı şekilde, genç yaşlardan itibaren başta *Whig Partisi*'nin kurucusu Shaftesbury olmak üzere İngiliz liberalleri *Whig*lerle kurduğu dostluklar da (Thompson, 2006, s. 92-102; Locke, 1996, s. 9-13), onun hukuk merkezli

bir güvenlik anlayışı meydana getirmesinde oldukça etkili olmuştur. Nitekim Locke, İngiltere'nin kralçılar ve parlamentocular arasındaki ayrışmasında parlamento taraftarlarını desteklemiştir. Çünkü ona göre, İngiltere'nin huzuru, barışı ve güvenliği sadece bireyin güvenliği ile gerçekleşebilir. Bireyin güvenliği ise devletin mülkiyet hakkını (yani bireylerin yaşam, özgürlük ve mülk haklarını) korumasıyla sağlanabilir. Bunun için de Locke, devleti hukuk sistemi ile sınırlandırmış ve Hobbes'un mutlakiyetçi düşüncelerine karşı çıkmıştır.

Görüldüğü üzere, gerek Hobbes'un gerekse de Locke'un temel sorunsalı güvenlidir. Hobbes'un ana hedefi devletin güvenliğidir. Bu nedenle o, hem iç güvenlik hem de dış güvenlik üzerinde durmuş ve güçlü bir devlet inşa edebilmek için de iç ve dış politikayı ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Locke'un amacı ise bireyin özgürlük temelli güvenliğidir. Başka bir ifadeyle Locke, bireyin güvenliğini tanımlarken bu güvenliği özgürlükten bağımsız düşünmemektedir. Bireyin özgürlüğünün sağlanması aynı zamanda güven(lik) içinde yaşamasının önkoşuludur. Dolayısıyla o, sadece iç politikayı ele almış ve bu bağlamda devletin iç güvenliğini tesis etmeye çalışmıştır.

Öte yandan önemli olan bir diğer nokta da, Locke'un Hobbes'dan etkilenmiş olmasıdır. Nitekim Locke, Hobbes'un terminoloji ve metodolojisini kullanarak, güvenlik sorununu "insan doğası", "doğa hali", "toplum sözleşmesi" ve "siyasi toplum" gibi kavramsallaştırmalarla anlamlandırıp açıklamaya çalışmıştır. Metodolojik açıdan Hobbes ile hemfikir olan Locke, içerik bakımından ise ondan tamamen farklılaşmıştır. Hobbes devleti temel alan ve güç odaklı bir güvenlik teorisi oluştururken; Locke ise bireyin merkez olduğu ve hukuk (hak ve özgürlükler) eksenli bir güvenlik kuramı meydana getirmiştir. Fakat ister metodolojik boyutta isterse de içerik boyutunda ele alınsın, sonuç olarak Hobbes'un güvenlik anlayışının, Locke'un güvenlik anlayışını oluşturmasında etkili olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle, etki-tepki biçimindeki bir formülasyon ile irdelendiğinde, Hobbes'un güvenlik teorisinin Locke'un güvenlik kuramını oluşturmasında öncül bir rol oynadığı belirtilebilir. Üstelik her

iki düşünürde de ortak olan nokta, devletin varoluş nedenlerini ortaya koyma çabasıdır.

Summary

For the whole history of political thought, security has been a core concept that intellectuals focused on and discussed about. Thomas Hobbes -one of the English intellectuals of the 17th century- constituted a security theory that is power centered. Hobbes' view of security is state focused. In this context Hobbes gives much priority to the duties and responsibilities of individuals towards the state. Accordingly, rights and authority of the state is limitless. On the other hand, John Locke, another English intellectual from the 17th century, was influenced by Hobbes and utilized the same methodology as him. However, Locke has formed a security theory that is law centered. Being completely different from Hobbes, by basing his theory on the security of individual, Locke has prioritized a limited state view and rights and liberties of the individual. In this frame, Hobbes' theory of security influenced Locke's security theory in terms of both methodology and content, and played a primary role in the formation of Locke's security approach.

Kaynakça

Ahrens Dorf J. P. (Sep., 2000). "The Fear of Death and the Longing for Immortality: Hobbes and Thucydides on Human Nature and the Problem of Anarchy", *The American Political Science Review*, Vol. 94, No. 3, pp. 579-593.

Ağaoğulları M. A. (2006). *Kral-Devletten Ulus-Devlete*, Ankara:İmge.

Bal M. A. (2003). *Modern Devlet ve Güvenlik*, İstanbul: IQ Kültür Sanat.

THOMAS HOBBS VE JOHN LOCKE'UN GÜVENLİK ANLAYIŞLARININ
KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ

Baldwin D. A. (Yaz 2003). "Güvenlik Kavramı", Çev: Çiğdem Şahin, *Avrasya Dosyası*, Güvenlik Bilimleri Özel Sayısı, , Cilt:9, Sayı: 2.

Brzezinski Z. 2005. *Büyük Satranç Tahtası*, Çev: Yelda Türedi, İstanbul: İnkılâp.

Copleston F. *Felsefe Tarihi (Hobbes-Locke)*, Çev: Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea.

Çelebi Ö., "Güvenlik", *Uluslararası İlişkiler*, Editör: Haydar Çakmak, Ankara: Platin.

Davutoğlu A. (2002). *Küresel Bunalım*, İstanbul:Küre.

Dedeoğlu B. (2003), *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, İstanbul: Derin.

Ebenstein W. 1996. *Siyasi Felsefenin Büyük Düşünürleri*, Çev: İsmet Özel, İstanbul: Şule.

Gavre M. (Dec., 1974). "Hobbes and His Audience: The Dynamics of Theorizing", *The American Political Science Review*, Vol. 68, No. 4 pp. 1542-1556.

Giddens A. (1998). *Modernliğin Sonuçları*, Çev: Ersin Kuşdil, İstanbul: Ayrıntı.

Giddens A. (2000). *Sosyoloji*, Hazırlayan: Hüseyin Özel-Cemal Güzel, Ankara:Ayraç.

Göze A. (2002) *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, İstanbul: Beta.

Hobbes T. (2007). *Yurttaşlık Felsefesinin Temelleri*, Çev: Deniz Zarakolu, İstanbul: Belge.

Hobbes T. (2008). *Leviathan*, Çev: Semih Lim, İstanbul:Yapı Kredi.

Kaplan A. M. (Jun., 1956). "How Sovereign Is Hobbes' Sovereign?", *The Western Political Quarterly*, Vol. 9, No. 2, pp. 389-405.

Kateb G. (Aug., 1989). "Hobbes and the Irrationality of Politics", *Political Theory*, Vol. 17, No. 3. pp. 355-391.

Kışlalı A. T. (1995). *Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, Ankara:İmge.

THOMAS HOBBS VE JOHN LOCKE'UN GÜVENLİK ANLAYIŞLARININ
KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZİ

Locke J. (1996). "Uygar Yönetim Üzerine İkinci İnceleme (Seçme Metinler)", Çev: Mete Tunçay, *Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi (Yeni Çağ)*, İstanbul: Verso.

Locke J. (1996). *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*, Çev: Vehbi Hacıkadıroğlu, İstanbul: Kbalcı.

Locke J. (2002). *Sivil Toplumda Devlet (Uygar Yönetim Üzerine İkinci Deneme)*, Çev: Serdar Taşçı ve Hale Akman, İstanbul: Metropol.

Lorenzo J. D. (Apr., 2003). "Tradition and Prudence in Locke's Exceptions to Toleration", *American Journal of Political Science*, Vol. 47, No. 2, pp. 248-258.

Pennock J. R. (Jun., 1960). "Hobbes's Confusing "Clarity"--The Case of "Liberty"", *The American Political Science Review*, Vol. 54, No. 2, pp. 428-436.

Simmons A. J. (Aug., 1989). "Locke's State of Nature", *Political Theory*, Vol. 17, No. 3 pp. 449-470.

Thompson D. (2006). *Siyasi Düşünce Tarihi*, Çev: Ali Yaşar Aydoğan vd., İstanbul: Metropol.

Toku N. (2003). *John Locke ve Siyaset Felsefesi*, Ankara: Liberte.

Toku N. (2005). *Siyaset Felsefesine Giriş*, İstanbul: Kaknüs.

Tunçay M. (1985). *Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi (Yeni Çağ)*, İstanbul: Verso.

Ward L. (Jul., 2006). "Locke on the Moral Basis of International Relations", *American Journal of Political Science*, Vol. 50, No. 3, pp. 691-705.

Williams C. M. (Spring, 1996). "Hobbes and International Relations: A Reconsideration", *International Organization*, Vol. 50, No. 2, pp. 213-236.

